

Department of Wildlife Sciences

Extension

Folders for Farmers, Students, Forest officials and Common People of Society

Tailored in vernacular language, these folders have been crafted with a focus on reaching a diverse audience, including farmers, school and college students- particularly of rural areas. They are designed to cater to the needs of field staff of forest department and common people of society, serving as a tool to foster awareness about wildlife and encourage participation in wildlife conservation initiatives.

- 1. નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટીનાં સસ્તન વન્યપ્રાણીઓ
- 2. ભારત અને વિદેશની વન્યજીવ શિક્ષણ અને સંશોધન સંસ્થાઓ
- 3. ગુજરાતનાં માંસાહારી વન્યપ્રાણીઓ
- 4. ગુજરાતના લુપ્ત વન્ય પ્રાણીઓ
- 5. વન્યજીવોની હાજરીના પરોક્ષ પુરાવા
- 6. સિંહનું સંરક્ષણ
- 7. વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિથી કેમેરા ટ્રેપિગ
- 8. દીપડાના હુમલાથી કઈ રીતે બચવું
- 9. દીપડો ખેડૂતનો મિત્ર
- 10. દીપડાના રેસ્ક્યુની વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિ
- 11. વન્યજીવ સંરક્ષણમાં સ્થાનિક સમુદાયોનું યોગદાન
- 12. વન્યજીવ સંરક્ષણમાં મહત્વની કાયદાકીય જોગવાઈઓ
- 13. આઈયુસીએન રેડ લીસ્ટ અને ગુજરાતના વન્યજીવો
- 14. વન્યજીવોને કેમ બચાવવા જોઈએ
- 15. ભારતના વિશિષ્ટ વન્યજીવો
- 16. વિશ્વના વિશિષ્ટ વન્યજાવો
- 17. ગુજરાતના ઝેરી સાપ
- 18. સાપનો સલામત રેસ્ક્યુ કેવી રીતે કરવો
- 19. સાપની માન્યતા અને ઠકીકત
- 20. ગુજરાતના મહત્વના પક્ષીઓ
- 21. ખેડૂતના મિત્ર પક્ષિઓ
- 22. પક્ષીઓ કેવી રીતે સ્થળાંતરણ કરે છે
- 23. પક્ષિ ગણતરીની વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિ
- 24. વન અધિકારી બનવા માટે શું કરશો
- 25. જંગલ ટેકિંગના મહત્વના પાસાઓ
- 26. Mammals of South Gujarat
- 27. Scheduled Wildlife of Gujarat
- 28. Protected Area Network of Gujarat
- 29. Wildlife of Agricultural landscape of South Gujarat
- 30. GPS for Wildlife

Proposed Trainings, Workshops, Field sessions and Technology transfer

These carefully chosen topics have been curated with the aim of providing a comprehensive and impactful platform for knowledge dissemination. By integrating diverse training methodologies, workshops, on-field sessions and efficient technology transfer, the intention is to bridge the gap between theory and practical application. This multifaceted approach ensures that the stakeholders not only acquire theoretical knowledge but also gain hands-on experience, fostering a holistic understanding of wildlife science.

The ultimate objective is to empower stakeholders to actively participate in and contribute meaningfully to the overarching goals of research, education, and conservation within the field of wildlife sciences. Through this strategic initiative, we anticipate building a more informed and skilled community that will play a pivotal role in advancing the collective efforts towards the preservation and sustainable management of wildlife resources.

Workshops and Trainings for Farmers

No.	Topic	Duration
1	How to manage wild boars in farmlands	1 day
2	Mitigating Human-Leopard Conflict in sugarcane fields of South Gujarat	2 days
3	Important birds of agriculture landscape	1 day
4	Wildlife friendly sustainable farming techniques	2 days
5	Agrotourism opportunities for livelihood upliftment	1 day
6	How to deal with common snakes in agriculture ecosystems	2 days
7	Effective control measures of agriculture damage by wildlife	1 day
8	Leopards are farmers friends	2 days
9	Lure crops and sustainable farming techniques	3 days
10	Fencing techniques, animal damage and implications	1 day

Trainings for Field Staff of Forest Department

1	Indirect evidences of wildlife	2 days
2	Remote Sensing & GIS techniques in wildlife conservation	1 week
3	Mammal/ Bird/ Herpetofauna census techniques	1 week
4	Citizen science and bird conservation	3 days
5	Snakebite and its management	2 days
6	Softwares and apps used in wildlife management	1 week
7	Use and application of camera trapping	3 days
8	Monitoring and documentation of wildlife	1 day
9	Common laws and policies in wildlife conservation	1 day
10	Role of forest staff in effective wildlife conservation	2 days

Trainings for State Forest Service Officers

1	Modern technologies in forest monitoring and conservation	1 week
2	Habitat preservation and habitat restoration	2 days
3	Landscape level monitoring of wildlife	2 days
4	Effective implementation of management plan for protected areas	3 days
5	Involvement of local communities in wildlife conservation	2 days
6	Use of citizen science in long term monitoring of wildlife	1 day
7	Introduction and application of Wildlife Protection Act, 1972	1 day
8	Wildlife trade and wildlife conservation: Global scenario	1 day
9	Management of water resources in protected areas	2 days
10	Corridors for wildlife conservation	1 day

Trainings for IFS Officers

1	Monitoring of wildlife at landscape level	1 day
2	Conservation of wildlife in multi-use landscape	2 days
3	Zonal master plan for Eco-sensitive zone	3 days
4	Mitigation and management of crop damage by wildlife	1 day
5	Management of livestock depredation by the large carnivores	1 day
6	Policy interventions for mitigating impacts of climate change on wildlife	2 days
7	Management of invasive alien plant species in protected areas	1 day
8	Integration of basic and applied research for wildlife conservation	2 days
9	Devising long-term studies for wildlife conservation	1 week
10	Modern scientific techniques and effective wildlife management	2 days

Wildlife Orientation Session for Primary School Students

1	Wildlife: From Panchatantra to The Lion King	1 day
2	Diversity and forest types in India	1 day
3	How to attract beautiful birds at your backyard	1 day
4	Why should we protect the birds	1 day
5	Snakes are friends of humans	1 day
6	Colours, birds and canvass	1 day
7	Wildlife friendly approach for better surroundings	1 day
8	How do large cats hunt and survive	1 day
9	How do animals talk with one another	1 day
10	Let's find out your favourite animal	1 day

Wildlife Orientation Session for Secondary and Higher Secondary Students

1	Wildlife conservation in India	1 day
2	Tiger and humans	1 day
3	Play your part through citizen science	1 day
4	National and international Institutes to study wildlife sciences	1 day
5	Common birds around us and how to identify them	1 day
6	Wildlife around rivers, lakes and small waterbodies	1 day
7	Cheetah reintroduction in India	1 day
8	Identification and role of urban wildlife around us	1 day
9	Photography for wildlife identification and conservation	1 day
10	Interesting wild destinations of India	1 day

Workshops for students of Forestry, Zoology and Wildlife Science

1	Camera trap for wildlife research and monitoring	1 week
2	Wildlife habitat monitoring: Measuring and mapping habitat variables	1 week
3	Estimating abundance of wildlife species	1 week
4	How to build career in wildlife sciences	1 day
5	IUCN: Red List, categories, criteria and documentation	1 day
6	Snake rescue techniques and release in natural habitat	2 days
7	Use of collars and radio tracking equipment	3 days
8	Responsible wildlife photography and conservation	1 week
9	India's wildlife scenario: History, mythology and cultural integration	1 day
10	India's important projects for wildlife conservation and management	1 day

Workshops for NGOs

1	Wetlands: Introduction and role	1 day
2	Scientific documentation of wildlife	2 day
3	Role of NGO's in wildlife conservation	3 days
4	National and international wildlife NGOs	1 day
5	Community involvement in wildlife conservation	2 day
6	Raptors: Introduction and importance to ecosystem	2 day
7	Technologies in wildlife conservation: Role and use	3 days
8	Policy and advocacy for wildlife conservation in India	2 days
9	Collaboration and networking for wildlife conservation	1 day
10	How to create awareness to reduce human-wildlife conflict	1 day

Extension activities carried out with the following Organisations

- o Animal Saving Society, Navsari
- o Auro University, Surat
- o B. P. Baria Science Institute, Navsari
- Beauty Without Brutality, Surat
- o Bombay Natural History Society, Mumbai
- o Divine Public School, Navsari
- o Dr. Shyamaprasad Mukharji Zoological Garden, Surat
- o Forest Department of Dadra & Nagar Haveli, Silvassa
- o Forest Division, Porbandar
- o Forest Training Centre, Kankarapar
- o Green Warriors, Navsari
- o Gujarat Tourism, Gandhinagar
- o Krishi Vigyan Kendra, Navsari & Waghai
- o Naran Lala School of Industrial Management, Navsari
- Narmada Forest Division, Rajpipla
- o Nature Club Surat
- o Navsari Highschool, Navsari
- o North Dang Forest Division, Ahwa
- o P. T. Science College, Surat
- o Podar International School, Navsari
- o Police Department, Navsari
- o Rotary club of Navsari
- Seth RJJ School, Navsari
- o Shree Vallabh Sanskardham School, Valsad
- o Shri Sayajibaug Zoo, Vadodara
- o Snake Research Institute, Dharampur
- o Social Forestry Division, Navsari
- o Social Forestry Division, Surat
- South Dang Forest Division, Ahwa
- o Sri Sathya Sai Vidyaniketan, Navsari
- o Student Police Cadet, Navsari & Surat
- o Tapi Forest Division, Vyara
- o Wildlife Division, Sasan Gir
- o Wildlife Welfare Foundation Navsari
- o World Wide Fund for Nature-India, Valsad
- o 20 Gujarat Battalion, National Cadet Corps, Navsari

Activity Photographs 2010-2023

The inception of the Faculty of Forestry dates back to 1988 when it was established as an integral part of the ASPEE College of Horticulture and Forestry. Its primary objective was to impart education leading to a B.Sc. (Forestry) degree. Over time, the Faculty expanded its academic horizons, introducing postgraduate programs that included M.Sc. (Forestry) and Ph.D. (Forestry) degrees in the academic years 1993-94 and 2006-07, respectively.

A significant milestone in the evolution of the Faculty occurred when it received funding from the Indian Council of Forestry Research and Education (ICFRE), Dehradun. This financial support was earmarked for the construction of dedicated infrastructure, including college and hostel buildings. As a result, the establishment of a distinct and independent College of Forestry became feasible.

The transformative phase culminated in 2010 when the newly constructed College of Forestry officially commenced its autonomous operations. The transition to an autonomous entity in 2010 brought about a paradigm shift in the functioning and identity of the College of Forestry. It gained the flexibility to chart its own course, tailoring its academic programs and research endeavors to align with vision and mission. This independence not only facilitated a more focused approach to forestry education and research but also enhanced the College's standing in the academic and scientific fraternity.

The journey of the Faculty of Forestry from its establishment in 1988 to the evolution into an independent College of Forestry in 2010 showcases a trajectory marked by growth, expansion, and a commitment to academic excellence in the field of forestry education and research. Since 2010, a numerous of academic, research and extension activities in the realms of forestry and wildlife has unfolded. This concerted effort has engaged a diverse spectrum of participants, including students, faculty members, scientists, forest department officials, non-governmental organizations, farmers, forest dwellers and various stakeholders.

Following the mandate of the College of Forestry, a pivotal focus has been placed on executing academic activities related to wildlife sciences. Various courses, including Fundamentals of Wildlife, Wildlife Biology, Ornithology, Herpetology, Wildlife Management and Rangeland Management, have been meticulously conducted, with a distinctive emphasis on practical components. Notably, these practical sessions have been strategically implemented in the field, leveraging institutions such as Zoos and the Bombay Natural History Society, Mumbai. This hands-on approach to education ensures that students not only grasp theoretical concepts but also acquire practical skills in real-world settings, thereby enhancing their overall understanding of the subject matter.

The practical exposure provided in the domains of forestry and wildlife has emerged as a cornerstone in enriching students' learning experiences. By immersing themselves in activities conducted in diverse environments, ranging from zoological facilities to nature conservation organizations like BNHS, students gain invaluable insights and practical training. This approach goes beyond traditional classroom learning, offering a dynamic and immersive educational experience that is fundamental to preparing students for the challenges and intricacies of forestry and wildlife management.

The trajectory of activities undertaken since 2010 extends beyond mere academic achievements. It provides a panoramic overview of the College's contributions to both society and the nation at large. By actively engaging with various stakeholders and integrating practical exposure into the academic framework, the College of Forestry has not only shaped competent professionals but has also played a pivotal role in advancing the field of wildlife sciences while fostering a meaningful connection between academia and the broader community. This integrated approach reflects a commitment to holistic education and underscores the College's impact on both its students and the larger societal and environmental contexts.

Inauguration of College of Forestry

Global Bird Watchers' Conference at Jamnagar

Birding at Khijadia Bird Sanctuary

Lecture at Madurai Kamraj University

Visit to Periyar Tiger Reserve

Wildlife Week Celebration

Wildlife Conservation Rally

Visit to Jim Corbet National Park

Taxidermy at Forest Research Institute

Treatment of Pond Heron

Visit to Wildlife Institute of India

Rescue and Release of Vine Snakes

Treatment of Barn Owl

National Seminar on Birds of Gujarat: Present status & Future Scenario

Wildlife Photography Exhibition

Talk by renowned Birder Shri Lavkumar Khachar

Training Forest Guards on Wildlife Conservation

Maharaja Shri Digveerendrasinhji Solanki

Talk by Renowned Ornithologist Dr. B. M. Parasharya

Snake Rescue Training

International Conference on Indian Ornithology at Coimbatore

Visit to Wildlife Interpretation Centre at Surat

Interaction with Dr. Cagan Sekercioglu

Teaching Wildlife to ACF & RFO aspirants

Talk on Avitourism

Visit to Silent Valley National Park

Lion tailed Macaque at Silent Valley NP

Vanyajeev Chintan Shibir

Felicitation to Selected ACFs & RFOs

Newly Selected ACFs & RFOs

Wildlife Week Celebration

Talk on Wildlife & Environment

Workshop for Forest Staff

Treatment to Honey Bazard

Butterfly Survey with Forest Division, Rajpipla

Wildlife Exposure Trip in Dang Forests

Field Visit with Forest Staff

Birding at Sultanpur

Talk on Wetlands and Waterbirds

Visit to BNHS, Mumbai

Specimen Study

Birding in NAU campus

Asian Waterbird Census

DCF Smt. Nisha Raj judging Painting Competition

Talk on Wildlife Conservation during NSS camp

Winners of Quiz Competition

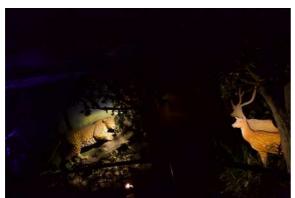
Rescue of Olive Redly Turtle

Treatment to rescued Turtle

Certificate Course in Wildlfie Management at WII, Dehradun

AV show on Wildlife

Learning Ecological Role of Each Species in Wild

Captive Management of Birds

Training Women Staff of Forest Department

Rescue of Indo-Pacific Dolphin

Winners of Botany Fest organised by Forest Dept

Wildlife Week Celebration with Forest Department and NGOs

Moth Specimen study at BNHS

Rodent Study

Teachers Day Celebration

Discussion on HWC with Forest staff

Captive Wildlife Management

Use and Functions of Different Cages in Zoo

Wild Wisdom Quiz Competition

Award by Navsari Management Association

Wildlife Week Celebration

Use of Body Suit & Catch Pole in Wildlife Rescue

Winners of Wildlife Quiz

Bird Speciation Study at BNHS

Zankhana Cleared Entrance for M.Sc at WII

Participation in COP 13 at Gandhinagar

Talk by Snakebite Treatment Expert Dr. D. C. Patel

Interaction with Students of Zoology

Talk by Mr. Snehal Patel, President, Nature Club Surat

Panel Discussion on Wildlife Conservaion

Hon'ble VC's Visit

Inserting RFID Chip in Leopard

Inauguration of Department of Wildlife Sciences

Panel discussion on Wildlife Law Enforcement

Visit to Sayaji Baug Zoo, Baroda

Ornithology Practical in Outskirts of Navsari

Visit to Shree Sainath Hospital at Dharampur

Interation with Snakebite Victims

Specimen Study at Dept of Zoology, Navsari

Ecotourism Study at Shivrajpur

Learning about the Gir landscape

Birding at Blackbuck National Park

Interaction with Dr. Mohan Ram, DCF, Sasan Gir

Study at Marine National Park, Jamnagar

Birding at Khijadia Bird Sanctuary

Interaction with Shri R. L. Meena, Retd. PCCF

Workshop on First Aid and Snakebite Management at Shree Sainath Hospital, Dharampur

Thesis presentation of MSc Wildlife Science student

Field visit at North Dang Forest Division

Interaction with ICFRE peer review team

Media interaction on wildlife photography

Medical treatment to rescued Leopard cub

Media Coverage

Media coverage plays a crucial and multifaceted role in the realm of wildlife conservation in India, contributing significantly to public awareness, policy advocacy, and the overall success of conservation efforts. The importance of media involvement in this context extends across several dimensions.

Raising Public Awareness: Media platforms, including newspapers, television, radio and online outlets, have the power to reach a wide audience. Through compelling stories, documentaries, and news coverage, media can educate the public about the importance of wildlife conservation, the challenges faced by various species, and the significance of preserving them.

Advocacy for Policy Changes: Media coverage has the potential to influence public opinion and, consequently, shape policies. By highlighting issues such as habitat loss and the impact of human activities on wildlife, media outlets can catalyse discussions that prompt policymakers to take action. Investigative journalism, in particular, can uncover hidden aspects of wildlife exploitation and bring them to the forefront, compelling authorities to implement stricter regulations and conservation measures.

Showcasing Success Stories: Positive stories of successful wildlife conservation efforts serve as powerful tools to inspire the public and showcase the impact of collective action. Media can highlight instances where conservation measures have led to the recovery of endangered species or the restoration of habitats. These success stories not only celebrate achievements but also provide tangible evidence of the effectiveness of conservation initiatives.

Educating Communities: Local communities often play a pivotal role in wildlife conservation. Media can serve as a conduit for educating these communities about the ecological importance of the wildlife in their vicinity, the economic benefits of conservation and the sustainable coexistence of humans and wildlife. This education is essential for fostering a sense of stewardship and garnering community support for conservation projects.

Fostering International Collaboration: Media coverage helps project India's conservation efforts on the global stage. By showcasing the country's commitment to preserving its rich biodiversity, India can attract international attention, collaborations, and support for conservation projects. This global visibility is instrumental in addressing transboundary conservation issues and promoting best practices on a larger scale.

Creating Public Accountability: Media acts as a watchdog, holding relevant authorities and stakeholders accountable for their roles in wildlife conservation. Investigative journalism can expose illegal activities or negligence that hinder conservation efforts. This scrutiny fosters transparency and encourages responsible practices in both governmental and non-governmental sectors.

Media coverage serves as a potent force in shaping the narrative around wildlife conservation in India. Its ability to inform, inspire and mobilize various stakeholders s to protect and preserve the diverse and unique wildlife. We have had positive collaboration with media to ensure bring out the conservation initiatives reach out to common people of society and aware the masses where public involvement is essential.

We have presented a glimpse of stories that have received acclaim from both intellectuals and the broader spectrum of society. These stories encapsulate a diverse range of topics within the realm of wildlife conservation, showcasing the ability to resonate with audiences.

શિયાળાની શરૂઆત થતાં રશિયા, ચીન અને મંગોલિયાનાં પક્ષીઓ નવસારી પહોંચ્યાં

અમદાવાદઃ ગુજરાતમાં શિયાળાની શરૂઆત થતા વિદેશી પક્ષીઓ આવવાની શરૂઆત થઈ છે. દર વર્ષે પક્ષીઓ રાજ્યમાં આવીને ચાર મહિના માટે વસે છે. રશિયા, ચીન અને મંગોલિયાના પક્ષીઓ સાત સમુંદર પાર કરી નવસારી પહોંચ્યા છે, જેને પગલે કોરેસ્ટ તથા વન વિભાગ સહિત એનજીઓ ઢારા તેમનો સર્વે કરી ગણતરી હાથ ધરાઇ છે. સમગ્ર રાજ્યમાં બે તબક્કામાં યાયાવર પક્ષીની ગણતરી યોજાનાર છે.

પ્રથમ તબક્કામાં શનિવારથી બે દિવસ માટે પક્ષીની ગણતરી યોજાશે,

ધરાઇ છે. ગુજરાત રાજ્ય દરિયાકિનારા સહિત શિયાળાની ઋતુમાં મોટી સંખ્યામાં યાયાવર પક્ષીઓનું આગમન થતું હોય છે અને સમયાંતરે આવા પક્ષીઓની કેન્દ્ર સરકાર તેમ જ રાજ્ય સરકાર દ્વારા ગણતરી હાથ ધરવામાં આવતી રહે છે. ત્યાર બાદ ૨૩-૨૪મી ડિસેમ્બર શનિવાર તથા રવિવાર, ૩૦-૩૧મી ડિસેમ્બર શનિવાર તથા રવિવારના રોજ હાથ ધરવામાં આવશે. જ્યારે બીજા તબક્કામાં જાન્યુઆરી ૨૦૨૪માં ૨૧ -૨૨ મી શનિવાર તથા રવિવાર

જળપ્લાવિત વિસ્તારોમાં ગણતરી હાથ રવિવાર યોજાનાર છે. નવસારીમાં યાયાવરના પક્ષીઓની ગણતરી માટે વનવિભાગ પક્ષી સંરક્ષણ સંસ્થાઓ કોલેજના વિદ્યાર્થીઓ સહિત પક્ષીવિદો આ કાર્યમાં જરૂરી ઉપકરણો સાથે જોડાયા છે. રાજ્યના દરિયાકિનારાઓ ખાસ કરીને જામનગર પોરબંદર દેવભમિ દ્વારકા, ભાવનગર, સોમનાથ, નવસારી સહિતના જિલ્લાઓમાં આ કામગીરી થઇ રહી છે. કુંજ, કુતુલ, કરણ, ભગવી, સુરપાળ જેવા પક્ષીઓ વહેલી સવારે જ ફેલાઈ જતા હોવાથી સૂર્યોદયના સમય ગાળામાં જ ગણતરી કરવામાં આવે છે.

Divya Bhaskar 16/12/2023

નવસારી-ડાંગ

દક્ષિણ ગુજરાતમાં સર્વપ્રથમ દીપડાના ખોરાક સહિતની બાબતો પર વલસાડ કોલેજના અધ્યાપકે કરેલ વિસ્તૃત સંશોધન લંડનની જર્નલમાં પ્રસિદ્ધ થયું

દીપડાની જંગલથી રહેણાંક તરફકૂચ

દેશમાં ભૂંડ સહિતનો ખોરાક, નિવાસની જગ્યા, એ~~ક~~લા રહેવાના સ્વભોવથી દીપડાઓની માનવ વસાહતમાં જમાવટ

દ. ગુજરાતમાં કરતા દીપડા ઉપર સર્વપ્રથમ સંશોધન, સંશોધનમાં દીપડાના ૩૬૦ જેટલા 'મળ' નું વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિથી પરીક્ષણ કરાયું, માનવ વસાહતથી દૂર કરવા મુશ્કેલ

મહેલાના માર્ગ કરવાના કરિયા મહત્વના માર્ગ કરિયા માર્ગ કરિયા મહત્વના મહ

સંશોધન દરમિયાન મળ સહિતના એકત્ર કરાતા પુરાવા તથા શિકાર સાથે દીપહો નજરે પડે છે

દ.ગુ.માં 2 વર્ષમાં 780 પાલતુ પશુઓનો શિકાર 2 વર્ષમાં 780 પાલનુ પશુઓનો શિકાર કર્યો છે. પાલનુ પશુઓમાં 47 ટકા બકરી 43 ટકા ગાય, 6 ટકા ભેંસ, 2 ટકા અન્યનો શિકાર કર્યો. ૧થી 2.5 વર્ષની ઉંમરના પ્રાણી ઉંપર મૃત્યત્વે સાંજે હથી 9 વાગ્યા દરમિયાન હુમલા કરતો હોવાનું જણાયું છે.

કુલ ખોરાકમાં 44 ટકા ભૂંડનો સંશોધનમાં એ બાબત બહાર આવી કે દોપડા 17 પ્રકારના પ્રાણીઓનો ખોરાક આહારમાં લે છે. તેના ખોરાકમાં સૌથી વધુ 44 ટકા ભૂંડ છે. અન્યમાં 10 ટકા મરથા, 7 ટકા પક્ષી, 7 ટકા સસલા, 6 ટકા ગાય, 6 ટકા બહારી અને 5 ટકા દુતરા છે.

7 વર્ષમાં વસતી બમણી 2016-2023 એમ 7 વર્ષ દરમિયાન રતી જ્યાં ગુજરાતમાં 1395થી વધી 2 ત્યાં દ.ગુજરાતમાં તો ૧ ગણતરીમાં જણાયું છે.

દીપડાના ખોરાક સહિતની બાબતો પર વલસાડના અધ્યાપકે કરેલું સંશોધન લંડનની જર્નલમાં પ્રસિદ્ધ થયું

ાડાઓને હાલ માનવ વસાહતથી દૂર કરવા ભારે મુશ્કેલ શિકાર કરવાની ઘટના બહાર આવી દક્ષિણ ગુજરાતના ખેતી વિસ્તારમાં

ભદ્રેશ નાચક | નવસારી

દક્ષિણ ગુજરાતમાં દીપડાઓ માનવ વસાહત નજીક હવે પોતાનો નિવાસ જમાવી ચૂક્યા છે ત્યારે બિહેવીયર,ખોરાકની શૈલી વગેરે બાબતોને જોતા હાલ નજીકના સમયમાં તો તેને માનવ વસાહતોમાંથી દૂર કરવા ભારે મુશ્કેલ હોવાનું દીપડાની ખોરાક શૈલી સહિતની બાબતો ઉપર થયેલ સર્વપ્રથમ મોટા સંશોધનમાંથી બહાર આવ્યં છે.

છેલ્લા કેટલાક વર્ષોથી દીપડાઓ દક્ષિણ ગુજરાતના માનવ વસાહત

છે. પાંજરે પુરાયા બાદ તેને જંગલમાં છોડી આવવામાં આવે છે છતાં સ્થિતિમાં કોઈ ફરક પડ્યો નથી, ઉલટું વસ્તી વધી છે. આ બાબતે કેટલી ક મહત્વની બાબતો ઉપર સર્વપ્રથમ વિસ્તૃત સંશોધન વલસાડની સાયન્સ કોલેજના બાયોલોજી વિભાગના અધ્યાપક નવાઝ ડાહ્યા દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે. આ સંશોધનમાં આમ તો દીપડાના ખોરાકથી લઇને કેટલીય બાબતો નવી બહાર આવી છે. જેમાં એક બાબત એ પણ બહાર આવી છે કે દીપડાઓને હાલ તો માનવ વસાહતમાંથી દૂર કરવાભારે મુશ્કેલ નજીક વધુને વધુ દેખાવાની તથા છે. એક મહત્વનું કારણ એ છે કે

શેરડી,ડાંગર,ચીકુ,આંબા વધુ થાય છે જ્યાં દીપડાને જંગલી અને દેશી ભૂંડ સહિતનો ખોરાકમળી રહ્યો છે. અહીં તે નિવાસ પણ કરી શકે છે.

બીજુ કે દીપડો ઝુંડમાં રહેતો નથી. એક હોય ત્યાં બીજો નહીં રહેતો હોવાના કારણે તે જંગલમાં છોડી આવ્યા બાદ પરત જ માનવ વસાહત નજીક આવી રહે છે. જ્યાં ખોરાક પણ મળી રહ્યો છે. નવા વિસ્તારો પણ ખોજે છે. અહીં ઉલ્લેખનીય છે કે અધ્યાપક નવાઝનં સંશોધન લંડનની પ્રતિષ્ઠિત રિસર્ચ જર્નલ ઈથોલોજી, ઇકોલોજી એન્ડ ઇવોલ્યુશનમાં પ્રસિદ્ધ થયું છે.

44 ટકા ખોરાક ભુંડનો, 56 ટકા અન્ય પશુ-પક્ષીનો

સંશોધનમાં એ બાબત બહાર આવી કે દીપડા 17 પ્રકારના પ્રાણીઓનો ખોરાક આહારમાં લે છે. જેમાં 9 પાલતુ અને 8 જંગલી પ્રાણી છે. મહત્ત્વની બાબત એ છે કે તેના ખોરાકમાં સૌથી વધુ 44 ટકા ભુંડ છે. અન્યમાં 10 ટકા મરઘા, 7 ટકા પક્ષી, 7 ટકા સસલા, 6 ટકા ગાય, 6 ટકા બકરી અને 5 ટકા કુતરા છે.

સંશોધન અંગેની

- મહત્ત્વની બાબતો ■દ.ગુજરાતના 5 જિલ્લાનો 17500 ચો.કિમી વિસ્તારમાં 2થી વધુ વર્ષમાં ભ્રમણ.
- •દીપડાના રહેઠાણ, ખોરાક, શિકાર અને માનવ સાથે સંઘર્ષ ઉપર અભ્યાસ કરાયો.
- •દીપડાના મળ કે 'સ્કેટ' તરીકે ઓળખાતા 350 'મળ'નું વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિથી પરીક્ષણ
- દીપડાની વસ્તીના આંકના આધારે થયેલ ફેરફાર જોવાયો.

Divya Bhaskar 24/11/2023

STUDY REVEALS PIGS FORM 28% OF THEIR DIET

Gujarat's leopards indulge in swine dining

Himanshu.Kaushik @timesgroup.com

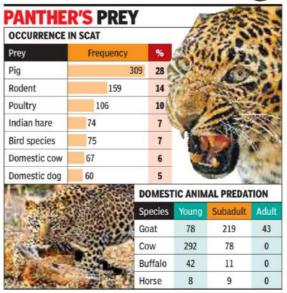
Ahmedabad: While lions prefer large prey species like sambar and nilgai, leopards relish pigs more. A recent study by the Navsari Agriculture University has revealed that pigs form 28% of the leopard's diet, making it the primary prey species for the wild feline — domestic dogs and cows comprise only one-fifth of their prey.

The study, "Food habits and characteristics of livestock depredation by leopard in human dominated landscape of South Gujarat, India," was conducted by researchers Mohamad Navaz Dahya, Rohit Chaudhary, Aadil Kazi and Alkesh Shah from Navsari Agriculture University and BP Baria Science Institute, Navsari.

The researchers suggested, "Any action taken to address the pig population issue should be carefully considered as it could have unintended consequences for leopard survival and potentially increase the incidence of livestock depredation." According to wildlife experts. an increase in dependence on livestock could increase incidents of human-leopard conflict. They suggest that the government must ensure a thriving population of small ungulates in areas with sizable leopard num-

According to the latest census, the state has 2,274 leopards. This is an increase of 63% in the past six years. With 518 leopards in the region in the latest census against 211 in 2016, south Gujarat recorded the highest increase, of 145.5%, in the population of the wild feline.

The paper stated that earlier studies in Goa on the leopard's diet also reported a high consumption of wild boars in the human-dominated landscape. The availability of pigs might contribute to lower consumption of other prey species such as dogs and cows, said resear-

How scat analysis was done

S cat samples were collected along roads and trails in the study area and since no other large carnivores were present here, there was no ambiguity in identifying leopard scats. The scats were then collected in zip-locked bags bearing information such as their GPS location and date. The scats were soaked in lukewarm water in the laboratory for 24 hours to remove impurities. Later, they were washed under running water using a fine sieve with 3mm meshes, hydrated in 70% ethanol, and then dried on filter paper. Hairs from the scat samples were mounted on slides and observed under a compound microscope at resolutions of 10X, 50X, and 100X. Prey species were identified by comparing their hair medullary patterns with known reference slides. TNN

chers. The researchers collected and analyzed 350 leopard scats between 2020 and 2022 and identified 17 prey species including eight wild and eight domestic animals.

The study was carried out in five districts of South Gujarat, namely Surat (7,657 sq km), Tapi (3,139 sq km), Navsari (2,196 sq km), Valsad (2947 sq km), and the Dangs (1,764 sq km), covering an area of 17,703 sq km. The study revealed that a leopard's diet was mainly composed of pigs, accounting for 28%, followed by rodent species (14%), poultry (10%), bird species (7%), Indian hare (7%), domestic cow (6%), and domestic dogs (5%). The remaining 33% of occurrences were of other animals

accounting for less than five per cent of the diet. The paper stated that domestic prey accounted for 33% of the biomass consumed by leopards, including domestic dogs, cow calves, domestic goats, and poultry. The high predation on these domestic prey species could be attributed to their small to medium-sized body making it easier for the leopard to drag them to human-dominated landscapes.

The paper stated leopard is one of the most widely distributed large carnivores owing to its high adaptability to various food and habitat conditions. However, despite that, leopards have already lost over 70% of their historical range.

Times of India, 1/11/2023

નવસારીના નેચર ફોટોગ્રાફી પ્રદર્શનમાં ઉત્કૃષ્ટ તસવીરો રજૂ

ભાસ્કર ન્યૂઝ નવસારી

નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી ખાતે આવેલ કોલેજ ઓફ ફોરેસ્ટ્રી હસ્તકના ડીપાર્ટમેન્ટ ઓફ વાઈલ્ડલાઈક સાયન્સીઝમાં છેલ્લા દસ વર્ષથી કોટોગ્રાફીનો કોર્ષ કાર્યરત છે.

સ્કીલ ઇન્ડિયાના ભાગ રૂપે ચાલતો આ સર્ટીફીકેટ કોર્ષ પાર્ટ-ટાઈમમાં કરી શકાય છે, એટલે કે અઠવાડિયા એક દિવસ આ કોર્ષ ના ક્લાસ લેવાય છે. 45 કલાસનો આ કોર્ષ એક વર્ષમાં પુરો વિધાર્થીઓના ફોટોગ્રાફ્સ થાય છે. જેમાં વિવિધ વ્યવસાય સાથે સંકળાયેલા લોકો ભાગ લે છે, જેમ કે ડોક્ટર્સ, ફોરેસ્ટ ઓફીસર્સ, આકીટેકટ્સ, પ્રોફેશનલ ફોટોગ્રાફર્સ, ટુડન્ટ્સ

વિગેરે આ કોર્ષ શીખે છે અને પોતાની અંદરની કલ્પનાશકિત અને સર્જનશક્તિ ખીલવે છે. \n\\nsiલેજ ઓફ ફોરેસ્ટ્રી માં તા. 4 થી 7 ફેબ્રુઆરી દરમિયાન પ્રદર્શન યોજાઈ રહ્યું છે. જેમાં વર્ષ દરમિયાન વિધાર્થીઓએ રચેલ તસ્વીરો ને એક પ્લેટફોર્મ આપી એન્જીનીયર્સ, પ્રદર્શિત કરાઈ રહી છે. વધુમાં, આ તસ્વીરો સાથે વિશ્વવિખ્યાત

કોટોગ્રાકરના કોટોગ્રાક્સ પશ પ્રદર્શનમાં મુકવામાં આવે છે. દર વર્ષે યોજાતા આ પ્રદર્શનની કડીના ભાગ રૂપે આ વર્ષે બેંગલોરના જાણીતા ફોટોગ્રાફર જયંતા રોય ની પસંદગી કરવામાં આવી છે. આમ, જ્યંતા રોયના 15 અને વિધાર્થીઓના 35 મળી યુનંદા 50 કોટોગ્રાક્સને નવસારી તેમજ સમગ્ર ગુજરાતના તસ્વીરકારો આ પ્રદર્શન થકી માણી રહ્યા છે.

Divya Bhaskar, 6/2/2023

સંપૂર્ણ સ્થાનિક અખબાર

બીલીમોરા | ગણદેવી | ચીખલી | આહવા | વાંસદા | સાપુતારા | અમલસાડ | ખેરગામ | જલાલપોર

દિલ્ટા ભારકર

નવસારી • મંગળવાર, 17જાન્યુઆરી, 2023

પોષવદ - 10, વિક્રમસંવત 2079

ભાસ્કર એક્સક્લુડિય વિદેશી પક્ષીઓ તો ઠીક ગુજરાતનું રાજ્ય પક્ષી ગણવામાં આવે છે તે ફ્લેમિંગો પણ હવે ખાસ નજરે પડતા નથી

અભ્યારણ નેસ્તનાબુદ થવા આરે

15 વર્ષ અગાઉ શિયાળાની ઠંડીમાં જ્યાં 1 લાખથી વધુ પક્ષી આવતા હતા તે ચાલુ સાલ 2 હજારથી ઓછા જ ગણતરીમાં આવ્યા છે

માઇગેરેટ (વેદેશી પયીરો-ગોન કર્યા માઇગેરેટ (વેદેશી પયીરો-ગોન કરદાયમાં 5 વર્લ અમાઇ જન્ન વસારો માઇગેરેટ (વેદેશી પયીરો-ગોન કરદાયમાં 5 વર્લ અમાઇ જન્ન પસી અભ્યારસ જની રખી લક્કેટ (સેવેલ સેના પશીઓ કરદાયમાં 5 વર્લ અમાઇ જન્ન પસી અભ્યારસ જની રખી અભ્યારસ અને પશી અભ્યારસ અને પશી અભ્યારસ અને પશી અભ્યારસ અને પશી અભ્યારમ અને પશે અને આ કાર્ય સાલ આવ્યાનું જાલા પર્વાયું છે. પસીઓની સોન્યા ઘટતી જ ગઈ નવસારીથી આશાર પશ્ચે ચાર્ક અને આ કાર્ય તાર પશ્ચે અને આ કાર્ય તાર પશ્ચે અને આ કાર્ય તાર તાર પશ્ચે અલ્યોનો અકાર્ય 1 ચેરસ જન્ના અના સ્ત્રી તેના કર્યા કરદાય કરવાર અપોલો એ એ એ આ કાર્ય તાર તે જ ગઈ અલ્યોનો અકાર્ય 1 ચેરસ જન્ના અના સ્ત્રી તેના કર્યા કરદાય કરવાર અપોલો એ એ એ આ કાર્ય તાર તે જ ગુજરાતનું દેશાયા માટે સ્ત્રી તેના કર્યા કરવાર સ્ત્રીઓની ચૂને પૂર્ણ સ્ત્રી સ્ત્રા જ પશ્ચે કરોના ગાતરી અને અલ્યો એ અલ્યો અલ્

2008ની તસવીર કે જ્યારે જ્યાં જુઓ ત્યાં કકરાડમાં પક્ષીઓ જ દેખાતા હતા.

પાણી રહેતું નહીં હોય પક્ષીઓને ખોરાક મળતો નથી , પક્ષીઓ માટે વધુ નહીં પક્ષ એકથી સવા ફૂટ પાછી હોવું જરૂરી છે. દાં થયા નાના-મોટા જીવજીતુઓ અહીં ઉત્યન્ન ઘાય છે, જે પક્ષીઓ માટે સમયથી કકરાડ પંચકમાં ખાસ પાછી જ રહેતું નહીં હોય પક્ષીઓ માટે

ાલુ સાલ કોઇ કોઇ જગ્યાએ છૂટાછવાયા પસી જ હવે નજરે પડી રહ્યા છે.

કુદરતી સોર્સિસ હોય તો પ્લાનિંગ કરી શકીએ રુટું માટે હાલ જ અમે ગયા હતા. ત્યારે ૩-૬ કિ. મી. ના વિસ્તારમાં પક્ષી વધુ જણાયા ન હતા. પશ્ચીઓ અહીં સમર્થિય કરે તે માટે કુંદરાતે સોસિંત જ હાલ નથી. જો તે હોય તો આપણ ફ્રેનિમ રીતે પ્લાનિંગ કરી શક્ષીએ. નહીંના પટેલ, વન અધિકારી, નવસારી

જ્યારે નિષ્ણાંતે એમ કહ્યું હતું 'બીજુ નળ સરોવર બની શકે'

આપ્યું કોવી મનાનનું પથી અભ્યાસ પથી 'નખ સરોવર'નું છે, કકરાડમાં આવતા પથીઓની વાત સોળથી 1-4 5 વર્ષ અગાઉ એક ઉપય લેવલના સરકાડના પાર્થી ભિનાત આવ્યા હતા, તેમે અહીંની સ્થિતિ જોઈ ઇગ રહી ગયા હતા અને કહ્યું હતું કે, 'આ તો ભીંધુ જાને સરોડમાં અની શક્યો છે, 'જો પછી એક યા બીજા કરશ્યે કંઈ ખાસ થયું નહીં.

દાંડીમાં ' મહાત્મા ગાંધી પક્ષી અભ્યારણ 'બની શકે જો...

આમ તો જ્યાં પશ્ચીઓ આવે છે એ વિસ્તાર કકર તરીકે જાણીનો થયો પણ તેમોની ઘણી જગ્યા એતિકાસિક દાંડીમાં આવે છે તેથી જો અહીં 'મહ ગોધી પક્ષી અભ્યારણ' વિસ્તિત કરાય તો ટુરિઝ પણ વેગ માર્ચ એમ છે એવું જાણકારોનું કહેવું છે.

Divya Bhaskar, 17/1/2023

After 50 Years, the Dhole Comes to Gujarat

After lions, isoparts and a migrant population of tigors, abole are now the fourth type of top predators in the state.

The Vanada National Perk (VNP) is spread over 24 sq. km in the Navsari district of Gujarat. Official attribute the fortuitous turn of events to the lockdown and subsequent restricted human movement in the park's surroundings.

jayvirendra Sinhi, the honorary wildlife warden of VNP, said, "My father, the late Dig Virendrasinh sighted the last those individual in the same park in 1970."

Two birders, Nitin Desai and Mohammad Jat, were the first people to spet the dbule in VNP in February. "At first, we took them for juckals, but Desai, who had sighted them in Eanha National Furk, soon recognised them," [at said.

They later shared their photos with Dinesh Rahari, the deputy conservator of forexts, who confirmed the spotting.

Gujarat Samachar, 24/5/2020

The Wire Science, 28/5/2020

આપણી આજકાલ

કો હેવા લગમાં એકેલાએ માત્ર મે પિતા કરાવનાટ સમાવાર જ મળી રહ્યા છે. આ મોકાંદ્રીના દારિયાના જાણા અને એકેલીંગ્લ કાયુલા અંગો જાદે ત્યાં નાર્યો સુધ થયાં એ એક સારા સમાવાદ આવ્યા. કિલ્લેમારી ફાર્ટ્સી દેખાલા કિલામાં કે કિલામાં સુધ અને માદે. આ અના અને એક સમાવાદ કો કિલામાં આ અના અને એક સમાવાદ કો કિલામાં

જાહારામાં આ મુખાના, જ નામાં ત્યાં ભાગ છે. તાલ માં આ માં આ દેશ તાલ નામાં માં આ દિલ્લાના મોતાના ને નામાં પાંધો પોતા (દિલ્લાના મોતાના) તેવીકે આંખાવા માં જેવી છે છે. માં આવ્યું પાંધે માં આ દેશ તેવા છે. પડ તેવે તે મેં કેમોમાં પાદી કે આદે પડ તેવે તે મેં કેમોમાં પાદી કે આદે પડ તે મેનું લોકોમાં તેવા છે. માં આ મા

આવા છે. જે જામ કિંદ, દીપાં અને લાગ દહેલાઓ ભાગત પ્રકાશે તાં પાંચે લીક ને ચોલું દિલાઈ માર્કો છે. સાંદર્ભ ચાલ લીક સ્ત્રીક્ષિત્ર જેઓ કર્યું અરહીય જેઓ કહ્યો કે તાં કહ્યું હતે. તાં માં દ્વારા માર્કે સ્ત્રીક્ષ્યાં અને માર્કે દ્વારા કિંદી-પાંચે કર્યાં કર્યાં સાંદર્ભ સંભેગ કર્યાં કર્યા કર્યાં કર્યા કર્યાં કર્યાં કર્યાં કર્યાં કર્યાં કર્યાં કર્યાં કર્યાં કર્યાં કર્યા કર્યાં કર્યા કર્યા

આપણી આજકાલ

મોડા પ્રાફોલો પણ કિંદર કરે છે. આ પ્રાફો આપના વર્ષે અનુમાં તો છે અને એવા કે પોતા અહીં કનાથી સ્વારા અનું સામ તાજુ કેશાનું હવે લા પૂર્ણ અમળસરૂપ અને એમ પીચ અનું સિંઘાનું છે. આપના પ્રશાસમાં સહીઓમાં નથી. મોડ આ છે, જે વર્ષો પોતા પોતા તેમાં તોપ અમળી પાતાના કેન્દ્ર પર વર્ષે આપના પ્રાફોને પોતા મારે કો, અને અમળી પોતા કેન્દ્ર પાતાના સામાના આપના તેમાં પાતા મહેનો પોતા તેમાં પોતા તેમાં આપના અમરપુરદ ઓલી તોપ, આપની લાગે ત્યાં જ એ પૂર્ણ તેમાન્યુરીએ યુદ્ધાં કાર્લાલીટી તાર્થે કરાવાના અમના લાગે તેમાં પોતા પણ છે, આપી

Chitralekha, 13/7/2020

Ahmedabad Forecast: Clear sky. leave of the SC. P12
Maximum temp will be around 43°C

: loss of lives, homesteads, in- against corona, whereas mo- > Continued on P 12

Rare whistling dogs spotted in Guj after 50 years

2 Dholes Caught In Camera Traps Set Up At Vansda

Vijaysinh Parma

Surat: After nearly five decados, the rare Asiatic wild dog or dhole has been sighted in the wild in Guiarat.

Two dholes were caught in camera traps set up in Vansda national park that is spread across 24 sq km hilly terrain of Sahyadri ranges. Officials confirmed to TOI that the last reliable sighting of dhole, also known as whistling dog due to its peculiar contact call, was sometime in 1970 by late Maharaja

reason for their falling numbers is the persecution by humans as these doos vipe outlivestock. They have been killed by methods like poisoning of carcasses, snaring, shooting and clubbing of nals at den sites. Moreover scientists say many developing roads in India cut through their habitat and dens and large number of these dogs also died invehicle accidents. It is said that before 1970s, governments used to pay Rs 2 to kill a whistling dog as it wiped

out Ivestock.

Digveerandrasinhji of Vansda

"But the the number of individuals and the pack size were unconfirmed. Presence of dhole is an indicator of good quality fo rest, prey abundance and less human disturbance. The first

sighting was on February 20 by a local birder, Mohammed Jat who reported this to the forest department,"Dinesh Rabari, de puty conservator of forests, South Danes division, told TOL

schedule 2 of the Indian Wildlife (Protection) Act, 1972. It's also one the International Union For Red List of endangered species.

"We already suspected the presence of dholes here. Field

staff found the carcass of a spot ted deer and the way it was disembowelled strengthened our suspicion. Next day, we visited the spot and saw a wild dog was eating that carcass. Camera traps then were placed to observe further activities. Next day, the first image of dhole was captured in Kevdi beat of the park, Rahari addod.

After confirming presence of two dholes, the department set up several camera traps to find out their numbers and retention time along with monitoring the ir movements, behaviour, food and foraging habit. "We are making all efforts to ensure there is no human disturbance in these areas so that they permanently stay here and breed," Rabari sa-

Times of India, 23/5/2020

<mark>દુર્લભ દુનિયા</mark> | છેલ્લે 1970માં વાંસદાના મહારાજા દિગ્વેન્દ્રસિંહજીએ વાઇલ્ડ ડોગ જોયા હતા નેશનલ પાર્કમાં દુર્લભ બે એશિયાટિક વાઇલ્ડ ડોગ જોયા હતા

🤰 દક્ષિણ ગુજરાતની એક ઐતિહાસિક ઘટના કહી શકાય એવી બનવા પામી છે. છેલ્લા 50 વર્ષમાં પહેલી વખત નવસારી જિલ્લાના વાંસદા નેશનલ પાર્કમાં બે એશિયાટિક વાઇલ્ડ ડોગ દેખાયા હોવાનું જાણવા મળ્યું છે.

દક્ષિણ ગુજરાતમાં આવેલ સહ્યાદ્રી પર્વતમાળાની તળેટીમાં આવેલા 24 ચોરસ કિલોમીટરમાં પથરાયેલા વાંસદા નેશનલ પાર્કમાં ગોઠવેલા કેમેરામાં પહેલી વખત બે ઢોલ એટલે કે એશિયાટિક જંગલી કૂતરા હોવાનું ઝડપાયું છે. છેલ્લે 1970માં વાંસદાના મહારાજા हिञ्वेन्द्रसिंडक्रे आ अशियाटिङ वार्ध्ड ડોગને છેલ્લી વખત જોયાનો વિશ્વસનીય પુરાવો છે. એ બાદ વાંસદા નેશનલ પાર્કમાં તેમની હાજરી જોવા મળી નથી. 50 વર્ષ બાદ પહેલી વખત એશિયાટિક વાઇલ્ડ ડોગ દેખાયા છે. આ વર્ષે પહેલી વખત 20મી ફેબ્રુઆરીમાં ઢોલને જોયા હોવાનું સ્થાનિક દ્વારા વન ખાતાને જણાવ્યું હતું. ઢોલ ઇન્ડિયન વાઇલ્ડ લાઇફ (પ્રોટેક્શન) એક્ટ 1972ના શિશ્રૂલ 2

હેઠળ સરક્ષિત પ્રાણીની યાદીમાં સમાવિષ્ટ છે. ઉપરાંત ઇન્ટરનેશનલ યુનિયન ફોર કન્ઝર્વેશન ઓફ નેચર દ્વારા નામશેષ થવાને આરે પહોંચી ગયેલા પ્રાણીના રેડ લિસ્ટમાં પશ સામેલ છે. એ સંજોગોમાં વાંસદા નેશનલ પાર્કમાં તેની હાજરી જોવા મળે એ ખરેખર આશાસ્પદ ગણાય છે. જોકે એ પછી પણ એશિયાટિક વાઇલ્ડ ડોગની હાજરી અંગે શંકા તો સેવાતી જ હતી પરંતુ વન વિભાગના ફિલ્ડ સ્ટાફે ટપકાંવાળા હરણનું મારણ થયેલું જોયું હતું. એ પછી ઢોલની હાજરી હોવાનું દઢ થયું હતું. એ બાદ તેની હાજરી એક નર અને એક માદા વાઈલ્ડ ડોગ જોવા મળ્યા

🜶 વનવિભાગને આ એશિયાટિક વાઇલ્ડ ડોગ હોવા બાબતે જાણ થઈ હતી. ત્યારબાદ આ બાબતે અમે કેમેરા ગોઠવ્યા હતા. જેમાં બે એશિયાટિક વાઇલ્ડ ડોગ કે એક નર અને એક માદા હોવાનું બહાર આવ્યું છે. છેલ્લા 1970માં દેખાયા હોવાની વાત બાદ હાલ અત્યારે આ એશિયાટિક વાઇલ્ડ ડોગ કેમેરામાં જોવા મળ્યા છે. » દિનેશભાઇ રબારી, ડેખુટો કન્ક્વેટર, દોષણ

વાઇલ્ડ ડોગની હયાતી એ સારા જંગલની નિશાની

અત્રે ઉલ્લેખનીય બાબત એ છે કે આ જંગલમાં એશિયાટિક વાઇલ્ડ ડોગની હયાતી એ સારા જંગલની નિશાની છે. આ એશિયાટિક વાઇલ્ડ ડોગ ગાઢ જંગલોમાં જ વિહરતું પ્રાણી છે ત્યારે આ વાંસદા નેશનલ પાર્કનું જંગલ હજી પણ અકબંધ હોય ત્યારે આ જંગલમાં વૃક્ષોની ગીચતા અને તે માટે વન વિભાગની કામગીરી હજી આ એશિયાટિક વાઇલ્ડ ડોગની અસ્મિતા ટકાવી રાખવાને આભારી ગણી શકાય.

પકડવા માટે કેમેરા મૂકાયા હતા. એ બાદ પહેલી વખત વાંસદા નેશનલ પાર્કના કેવડી બીટમાં તેનો ફોટો કેમેરામાં ઝડપાયો હતો. એ બાદ બે ઢોલ હોવાનું સમર્થન થતાં વન વિભાગે તેમની કેટલી સંખ્યા છે, તે જાણવા માટે ઘણા કેમેરા ગોઠવ્યા હતા. જેથી તેમની હિલચાલ, વર્તણુંક અને આહાર અને ટેવ જાણી શકાય. મળતી માહિતી મુજબ ઢોલ હોવાનું એ

સારા જંગલની નિશાની છે. વળી એ સાર્ડ્ શિકારી પ્રાણી છે. ભેગા મળી ઢોલ વાઘનો પણ શિકાર કરી શકે એવું સક્ષમ છે. તેની પૂંછડી ટૂંકી અને ગુચ્છાદાર હોય છે, તેના પગ પણ ટૂંકા હોય છે. એ ઉપરાંત જંગલમાંથી રસ્તા કાઢવામાં આવતા વાહનો સાથેના અકસ્માતમાં પણ તેના મોત થયા છે, એ તમામ પરિબળોને પગલે તેમની વસતિ ઘટી છે.

Divya Bhaskar, 24/5/2020

દીપડાની વધુ વસતિવાળા વાંસદા તાલુકામાં માનવી અને દીપડા વચ્ચેના સંઘર્ષ મુદ્દે પ્રથમવાર યુવાને સંશોધન કર્યું

વાંસદામાં 10 વર્ષમાં દીપડાની વસતિ 51.26 ટકા વધી, 50 હુમલા

17 મહિનાના સંશોધન બાદ રજૂ કરેલા 150 પેજના સંશોધનમાં હુમલાના કારણો, ઉપાય સહિતની અનેક ઉપયોગી વિગર્તો રજૂ કરાઈ

ારુ વારા પાછળા પ્રજ્યા દિવસ માવવા વચ્ચના સથયમાં હાલમાં છોડાવા તાળથી વધુ હુમલા કર્યા વિસ્તારમાં વધુ છે, ક્યારે હતા પણ છે. લાંસદાના જ એક હુમલા લાય હોના પણ શય વગેરે હાન નવાઝ ડાહ્યાએ એમએસસી બાબતો તો રજૂ કરાઈ જ છે, જે હોલોજમાં વાંસદા તાલુકામાં દિપડા આગામી સમયમાં ઉપયોગી બનશે. જ્યલમાં છોડાયેલ 100થી વધુ દીપડા પણ છે. વાંસદાના જ એક યુવાન નવાઝ ડાહ્યાએ એમએસસી જાઓનો

ભોરાનાળ ાં મારાલે છે. માન વી વચ્ચે સંથર્ય ઉપર સંદયોષન કર્યું છે. નવારે 17 મહિના સુધી સારોલ પત્ર સંદયોષન કર્યું હતું, જે 150 પ્રયુપ્ત સારોલ પત્ર સંદયોષન કર્યું હતું, જે 150 પ્રયુપ્ત સારોલ પત્ર સંદયોષન કર્યું હતું, જે 150 પ્રયુપ્ત સારોલ પત્ર સંદયોષન કર્યો હતા સારોલ પત્ર સંદયોષન કર્યો હતા સારોલ પત્ર સંદયોષન કર્યો હતા સારોલ પત્ર સંદયોષન કર્યો હું પત્ર સારોલ પત્ય સારોલ પત્ર સારોલ પત્ર સારોલ પત્ર સારોલ પત્ર સારોલ પત્ર સારોલ પત

દિપડો, હમલાગ્રસ્ત માનવી, સંશોધનકર્તા નવાઝ પ્રહ્યા તસવીરમાં નજરે પો છે.

દીપડા સાથેના સંઘર્ષથી બચવાના ઉપાય

- સંઘર્ષના વિસ્તારોમાં મોડી રાત્રે એકલા કામ કરવાનું ટાળવું, રાત્રિના કે વહેલી સવારના સમયે બાળકોને એકલા બહાર રમતા અટકાવવા. સ્ત્રીઓએ એકલા, પાણી ભરવા કે કામ કરવા માટે જવું નહીં

- ે ત્યાં તેમ એ ક્યાં માશા ખરવા કે કામ કરવા માટે જુ નવા અને જું પડે તો કોઇનો માટે જે જું કે વધી બોલી પાતા પૂર્વાના ગામાં પ્રોટેશન બેટ કે વધી બોલી કો માટે પડા કાલ્પવાલા કોંગ્રાં તેમ ભાવવા શોધ કરવા ખુલવામાં કે ખેતરમાં જવાનું ટાવવું. ઘરમાં સર્વત કુતરા પાલવા. ત્યાં પત્ર તેમ સર્વત કુતરા પાલવા. ત્યાં પત્ર તેમ સ્વાર્થના સ્વાર્યાના સ્વાર્યાના સ્વાર્યના સ્વાર્થના સ્વાર્યાના સ્વાર્યના સ્વાર્યાના સ્વાર્યના સ્વાર્થના સ્વાર્યાના સ મહત્ત્વની બાબતો છે.

સંશોધનનો ઉદ્દેશ એ છે કે..

દીપડા આપણા માનવ વસાહતમાં અ છે અને આપણે પણ આપણો વિસ્તાર છોડી જવાના નથી તેથી દીપડા સાથે આપણે કઈ હીતે કઈ વસ્તું સાવવથી તેથે ભુખ્ય આઉટકમ મેહોપનનું છે. હવે મારો વિચાર અમદ કરિશ ગુજનામાં દીપા ઈપર પીએચડી કરવાનો છે. છ નવાઝ ડાંદઘા, સ્લોખનાલાં, વાલ્લા

હુમલાને લગતી મહત્ત્વની બાબતો

- વાંસકા ઉત્તર ઝોનમાં હુમલા
  વપુ, કારણ અહીં શેરડીના ખેતરો જગલની નજીક છે.
  31થી 40 વર્ષની વયના
- પર હુમલા વધુ કારણ કે આ ઉમરવાળા ખેતમજૂરો ખેતરમાં વહેલી સવારે અને મોડી સાંજ મુધી કાર્ય કરે છે. મનષ્યની જીતના ૧૩ ટકા • મનુષ્યની ઈજાના 93 ટકા બનાવો મોડી સાંજે કે વહેલી
- બનાવા માડા સાજ ક વહલા સવારે બન્યા છે. સૌથી વધુ શિકાર થતા પાલતુ પ્રાણીમાં બકરી, મરથા, ગાય કે વાછરઢી છે. 83 ટકા ગળાના ભાગેથી પ છે. 3 વર્ષથી નાના પશુ પર 78 ટકા હુમલા.

17મહિના સંશોધન 1હું હતું 30 મુખ્ય પ્રશ્નો સંશોધન

50 હુમલા છેલ્લા 10 વર્ષમાં અંદાજિત થયા

51.26 ટકા દીપડાની 95ગામ વાંસદા તાલુકાના ક્રિઝાવરી લેવાયા

50 પેજનો ગ્રંથ

556 થો.કિ.મી. વાંસદા તાલુકાનો વિસ્તાર

Claimed Highest 109 Lives Of 176 Killed By Animals In 8 Yrs

Leopard top man-killer in Gui

JAWS OF DEATH

ચિંતા 7 દેશોમાંથી આવતાં 1 લાખ પક્ષી આ વખતે માંડ 2 હજાર આવ્યાં તે પણે 100માંથી 15 પ્રજાતિ

કકરાડમાં 2 ટકા જ યાયાવર પક્ષે

પ્રમાણમાં હુફાળા ગણાતા આ પ્રદેશમાં પાણીના વાંકે લીલ, માછલી જેવો ખોરાક મળવો મુશ્કેલ બનવા માંડ્યો

ભાગભા 6. **પુત્ર મુકત** વધુરનો કોર્ડમે ભારે પ્રમુખો કર્યો

ઓળખ જરૂરી 👯

આ વિસ્તારમાં પાછી હવે કેમ નથી રહેતું ?

આ વર્ષ 17 પ્રજાતિના જ પશ્ચી આવ્યાં

રાજ્યન બીજા નંબર નં સ્થાન જોખમમા

જ્ઞાન | ત્રિદિવસીય તાલીમમાં દીપડા સહિત અન્ય પ્રાણીઓથી બચાવની પણ તાલીમ અપાશે

ધરમપુરમાં 37 વિદ્યાર્થીઓને સર્પદંશ સારવારની તાલીમ

ભાસ્કર न्यूज घरभपुर

ધરમપુરની સાઈનાથ હોસ્પિટલના સર્પદંશ કેસોમાં મહારથ હાંસલ કરનારા નિષ્ણાંત તબીબ કો.ડી. સી.પટેલે અસ્પી કોલેજ ઓફ હોર્ટિકલચર એન્ડ ફોરેસ્ટ્રી નવસારીના 37 વિદ્યાર્થીઓને સર્પદંશની ફિલ્ડ ઇમરજન્સીમાં ફર્સ્ટ એઇડ અંગેની તાલીમ આપી હતી. ડો.આદિલ કાઝી ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ વાઈલ્ડ લાઈફ સાયન્સ, કોલેજ ઓફ ફોરેસ્ટ્રી નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટીની ઉપસ્થિતિમાં યોજાયેલી આ ત્રિ દિવસીય તાલીમના પ્રથમ દિવસે ડો.ડી.સી.પટેલે વિદ્યાર્થીઓને હોસ્પિટલમાં દાખલ કોમન કેટ અને રસલ વાયપર દંશના દર્દીઓ સાથે મુલાકાત કરાવી સર્પદંશ અંગે સમજણ આપી હતી.

પટેલે પીપીટીના માધ્યમથી ઝેરી, બિનઝેરી સર્પની ઓળખ, સર્પદંશનો સમય, સર્પદંશથી થતી તકલીફો, સર્પદંશથી બચાવ માટેની સાવચેતીની તસ્વીરો સાથે વિસ્તૃત માહિતી તથા સમજણ તેમજ ઝેરી/બિન ઝેરી સર્પદંશની આંકડાકીય માહિતી આપી સર્પદંશના બનાવમાં સમય ન વેડફી એમ્બ્યુલન્સ, ખાનગી વાહનોમાં દર્દીને નજીકની ઓક્સિજનની વેન્ટિલેટર, સુવિધા ધરાવતી હોસ્પિટલમાં લઈ જવું, બાઈટ એરિયા ઉપર કટ નહીં કરવું, સાપને મારવું નહીં, સચોટ સારવાર માટે સર્પનો

तेमक रस्तामां हंशनी क्रायाना ફોટાઓ પાડી ડોકટરને બતાવવા સહિતની વિસ્તૃત સમજ આપી વિદ્યાર્થીઓ સાથે વાર્તાલાપ કર્યો

આ સાથે ઝેરી સર્પના દંશથી દર્દીને મોઢામાંથી લોહી નીકળવું, આંખની ઉપરની પાંપણ ભારી થવી, બોલવામાં તોટડાપણું આવવું, પેટમાં દુખાવો સહિતના ચિન્હો અને લક્ષણો બતાવી દર્દીના પ્રેસર, પલ્સ રેઈટનું ધ્યાન રાખવા જણાવી સર્પના ખોરાક માટે બિઝનેસ બાઈટ અને બચાવ માટે ડિફ્રેન્સ બાઈટ આમ ડંશના બે પ્રકારોની સમજણ આપી હતી. આ તાલીમ ભવિષ્યમાં ઉપયોગી નિવડે તેવી આશા પણ સેવાઇ રહી છે.

બાઇટથી બચવાની પણ તાલીમ અપાશે

 સર્પદંશની સાથે દીપડા, જંગલી ભુંડ, વીંછી, મધમાખી સામે પ્રાથમિક િતબકકામાં અને એનાથી બચવા માટે શું કરવું એની સમજણ પણ વિદ્યાર્થીઓને આ ત્રણ દિવસની તાલીમમાં આપવામાં આવશે. »ડો.ડી. સી.પટેલ, સાઈનાય હોસ્પિટલ ધરમપુર

નવસારી કૃષિ કોલેજનાં કેમ્પસમાં પક્ષીની 98 પ્રજાતિ નોંધાઇ

નવસારી કૃષિ કેમ્પસમાં કોલેજ ઓફ ફોરેસ્ટ્રી દ્વારા પક્ષીઓની ગણતરી હાથ ધરાઇ

કોલેજ ઓફ ફોરેસ્ટ્રી દ્વારા રવિવારે નવસારી કૃષિ કોલેજ કેમ્પેસમાં પક્ષીઓની હાથ ધરવામાં આવી હતી.જેમાં 98 જેટલા પક્ષીઓની પ્રજાતિઓની નોંધણી થઇ હતી.

ઇ-બર્ડ તથા બર્ડ કાઉન્ટ ઈન્ડીયા દ્વારા સમગ્ર દેશના પક્ષીઓની ગણતરી અને પ્રજાતીઓના આંકલન માટે 16 થી 19 **ફેબ્રુઆરી દરમિયાન રાષ્ટ્રીય સ્તરે પ**ક્ષી ગણતરીનો કાર્યક્રમ દર વર્ષે યોજવામાં આવે છે. દેશવ્યાપી આ પહેલના ભાગ ૩પે ભારતની વિવિધ સરકારી તથા અર્ધસરકારી

સંસ્થાઓ, શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ,ખાનગી કંપનીઓ, વગેરેના કેમ્પસ ખાતે જોવા મળતા પક્ષીઓના નિરીક્ષણની કામગીરી 'કેમ્પસ બર્ડ કાઉન્ટ' પ્રોજેક્ટ નામે શરૂ કરવામાં આવી હતી.તે અંતર્ગત નવસારી કૃષિ કોલેજ સ્થિત કોલેજ ઓફ ફોરેસ્ટ્રી દ્વારા 18 ફેબ્રુઆરીના રોજ કેમ્પસ બર્ડ કાઉન્ટની પ્રક્રીયા હાથ ધરવામાં આવી હતી.25 જેટલા પશ્ની નિરીક્ષકોએ કૃષિ યુનિવર્સિટીના કેમ્પસને 6 ભાગમાં વહેંચી લાઇન ટ્રાન્જેક્ટ પધ્યતિથી પક્ષી ગણતરીની કામગીરી વહેલી સવારે શરૂ કરવામાં હતી.

...અનુસંધાન પાના નં. 2

કોલેજ ઓફ ફોરેસ્ટ્રી દ્વારા કૃષિ કોલેજ કેમ્પસમાં પશ્ચીઓની ગણતરી હાથ યરવમાં આવી હતી જેમાં વિદ્યાર્થીઓ ભાગ લીપો હતો. તસવીર-વિજય પટેલ

દીપલા દરિયાકિનારે પોરપાઈસ મૃત હાલતમાં મળી આવી

ોન જેવી દેખાતી માછલીનું હેમરેજથી મૃત્યુ

અગાઉ દીપલામાં ડોલ્ફીન મળી હતી

જવલ્લે જ જોવા મળે છે

કર્યું. જો જાત ગામ માર્ચ કર્યું કર્યા હતા માર્ચ કર્યા હતા હતા કર્યા કર્યા કર્યા કર્યા કર્યા કર્યા કર્યા કર્યા ક દરિયાકાંઠાના નાની કકરાડ અને સુલતાનપુરમાં શિયાળો ગાળવા પક્ષીઓ ઉમટી પડચાઃ પક્ષીઓની ગણતરી હાથ ધરાઇ

મ∘ે પોઝિટિવ = ઇન્ડિયન ફોરેસ્ટ સરવેનો રિપોર્ટ જાહેર,નવસારી જિલ્લામાં બે વર્ષમાં 60 ચોરસ કિ.મી. ગ્રીન કવર વધ્યું રાજ્યભરમાં ગ્રીનરી વધારવામાં નવસારી જિલ્લો નંબર-1

ખાંટ ભાર છેલ્લા મુજલ ગુજરાત સમય્યા છેલ્લા આખા રાજ્યમાં 'ગ્રીનરી' (વૃક્ષ વાવેતર) નું પ્રમાણ અહીંના નવસારી જિલ્લામાં ત્યો છે. તાર્જી તરાતા હિલ્લામાં તેમાં સૌથી ટેશ ઉપર નવસારી જિલ્લામાં તેમાં સૌથી કરો છે. તેમાં કરો છે. તેમાં તેમાં સૌથી ટેશ ઉપર નવસારી જિલ્લામાં છે. તેમાં ટાગ માને તેમાં છે. તેમાં તેમાં તેમાં તેમાં તેમાં માને કરતા વર્ષ્યા છે. તે આવી છે. હતા કરી તેમાં છે. તેમાં તેમાં તેમાં તેમાં તેમાં કરતા વર્ષ્યા છે. તેમાં તેમાં કરે છે. તેમાં તે

હરિયાળીમાં રાજ્યની સ્થિતિ

निवासे व्यवस्थात भड़्य -36.48 तापी -17.59

વૃક્ષોમાં વધારો

ં ઓપન કોરેસ્ટમાં ગામ, જ્યાનેરોમાં થતા પ્લાન્ટેશન, બાગાવતી પ્લાન્ટેશન વિગેરે સર્વમાં પ્યાને લેવાય ઉ.નવસારી જિલ્લામાં આ પ્લાન્ટએશન વધુ સર્વેમાં પ્યાને લેવામાં છે. નવસારી જિલ્લામાં આ પ્લાન્ટએશન વધુ શાય છે. કેરી ત્રીકુ ના નુશ્વર્ભમાં થયેલ વધારો પદ્મ આનું એક કારસ છે. જોકે, આપણે ત્યાં રિઝર્વ કોરેસ્ટ ગ્લાલા વિસ્તારમાં ખાસ કેરકાર થયો નથી. ગાંઢ જંગલનો વિસ્તાર છ યો. કિ. મી. જ રહ્યો છે. છ કી. આદિલ કાર્ટી, કોર્યક ધોમારે, ન્યાર્ટલ કાર્ટી, કોર્યક ધોમારે, ન્યાર્ટલ

વન્યજીવ વ્યવસ્થાપન વાઇલ્ડલાઇક મેનેજમેન્ટની ટ્રેનિંગમાં ગુજરાત પ્રથમ

નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટીના આદિલ કાઝીનું સન્માન કરવામાં આવ્યું

(भारहर ब्यू) । नवसारी

ભારત સરકારની વાઇલ્ડલાઈફ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ ઈન્ડીયા, દેહરાદુન ખાતે વન વિભાગના અધિકારીઓની વન્યજીવ વ્યવસ્થાપન વિષય પર ત્રણ માસનો સર્ટીફીકેટ કોર્ષ તા. 1 નવેમ્બર 2017થી 31 જાન્યુઆરી 2018 સુધી યોજાયો હતી. આ કોર્ષમાં વન અધિકારીઓને વન્યજીવ વ્યવસ્થાપનને લગતી બાબતોની ટેકનીકલ તાલીમ આપવામાં આવે છે.

33માં સર્ટીફીકેટ કોર્ષમાં ભારત સિવાય મલેશીયા અને મ્યાનમારથી અધિકારીઓ સામેલ હતાં. જેમાં ગુજરાતમાંથી નવસારી કૃષિ યુનિ.ના ડૉ. આદિલ કાઝી ટ્રેનિંગમાં પ્રથમ ક્રમાંકે આવતા વન્યજીવ સંસ્થાન દારા તેઓને ગોલ્ડ મેડલ અને બેસ્ટ ઓલ રાઉન્ડર વાઈલ્ડલાઇફનો સિલ્વર મેડલ એનાયત કરવામાં આવ્યાં હતા.

મજ્**ે પોઝિટિવ** ■ ગીરમાં સિંહની જેમ ડાંગમાં દીપડા નજરાણું બનશે, ફોરેસ્ટે ટેન્ડર બહાર પાડી એજન્સીને કામગીરી સોંપી ડાંગમાં 20 કરોડનાં ખરો 32 હેકટરમાં બનશે લેપડે સફારી પાક

એપ્રિલમાં ભૂમિપૂજન કરી લેપર્ડ સફારી એન્ડ રેસ્કયું સેન્ટરનું કામ શરૂ થશે, ત્રણ જિલ્લામાંથી રેસ્કયું કરેલા દીપડા અહીં લાવી શ્રેષ્ઠ સુવિધા અપાશે

ડાંગ જિલ્લાનાં દક્ષિણ વન વિભાગ તસ્તકનાં વધઈ ખેટાંગિકલ આર્ન પાસે ફૂ.25 કરોડનાં ખર્ચે 32 લેક્ટર વન વિસ્તારમાં લેપઈ સકારી પાર્ક એન્ટ રેસ્ક્યુ સેન્ટરનું કામ અગામી માસથી શરૂ કરવામાં આવનાર છે.

દામાં આવનાર છે. દક્ષિણ વન વિભાગ પાસેથી મળતી માહિતી બનુસાર ક્રેન્દ્ર દક્ષિણ વન પિલ્માંગ પાસેથી પગતી પાસિતી અનુસાર કેન્દ્ર અને ગુજરાત સરસર કારા દીધામાંઓ સંવર્ષન મન સંવાણ તેનુંથી દાર જિલ્લાન દિશાન વન વિભાગનાં નવાઈ જ તતને આવતાં પોટાનીક્કા માંગની સાથે આવેલ કંપાઈન ન-178 માં કુલ 32 સેસ્ટર લિલ્સાઓ 3,20 સેવાન ખેતાં વર્ષ મોં ક્યારે કૃત 32 સેસ્ટર લિલ્સાઓ 3,20 સેવાન ખેતાં વર્ષ કેન્દ્ર સાથે પાર્ક એન્દ્ર દેશ્ક્યું સેન્ટર કામગીદી મેજૂર થઈ છે, જે કામ માટે દક્ષિણ વન વિભાગ કરારે ન્ટર મતાર પાટી એજ્બોને કામગીદી મોર્પી દેવામાં આવી છે. આગામી ઓક્સ માસી કામગીદી-ભૃત્યું કુલ કર્યા સર્ચન કરાશે. અહીં અલતન ચૂલિયા દિવાન કરાશે. ગીરખો જે રીતે રિલેશે ખાટે વાલાવરલ અન્યુત્ર છે છે તેવી જ ટીસે કોમનાં જેગલ અને વાલાવરલ દિપરાઓ માટે ખૂબ અનુકુલ છે. જેથી અહીં દિવાના કિંદેલ ખેતા દિપાઓને સ્થક્ય કરી પક્ષી લાવવામાં આવશે. ત્યારખાદ આ દીપદાઓને અહીં મીડકાલ સુવિયા સહિતનો તમામ સુવિયા પૂર્વી પાડામાં આવશે.

માનવીઓ પર થતાં હુમલા બંધ થશે

જુનાલા ખેત ચરા જગલોમાં માનવીઓને હલાય વધારતા ચિત્રાઓ ખેતરો રહેલાંક વિસ્તારમાં આવી દ્વાયાં છે. ડાંગનાં જંગલન રાજ લાયનું અસ્તિત્વ તો 10 વર્ષથી ભૂસાઈ પહે છે. વધું કાર્ય જંગલમાં માનવીઓએ હલ્યલ વધારી દીધી છે. જેથી મીટાભાગનાં દીધા કોએ અન્ય ચેલાયો હીય છે, જેવા વાટાબાગવા દીપડાઓ ખેતરો મનવ રહેણાંક વિસ્તારમાં છાશવારે દેખાય છે, જેનાં કારલે રોજબરોજમાનવી પર જના કારસ રાજ્યાં માનવી પર દીપડાઓના તુમલાની ઘટના થની રહી છે, પરંતુ આ લેપર્ડ સકારી પાર્કે રેસ્ક્યુ સેન્ટર બનશે તો માનવી પર દીપડાઓના તુમલાની ઘટનામાં પણ ઘટદડો થશે.

પ્રવાસીઓ માટે નવં નજરાણં

ડાંગ જિલ્લો કુદરતી વાતાવરસાનાં કારણે પ્રવાસીઓમાં અનેટ્ટ સ્વાન પ્રરાવ છે, ત્યારે વિપાસનેનું તકારી માંકે બનારે તો જેમ ગીર અભ્યરસામાં સિંત જોવા માટે પ્રવાસીઓ જો લાધ છે તેવી જ દીતે રાગમાં પણ પ્રવાસીઓનો વાધારો થયો આજે ડાંગમાં ગીરાયોષ, ભોટાનિકલ ગાર્ડન, નેશનલ પાર્ક, સાયુતારા, ઢોન, શખરીયામ, અજનાફ, ગીરમાળાં ગીરાયોષો, માયાંકેલી જેવા રસ્તાયો પ્રવાસ ત્યાં છે, જેવા આગામી દિવામાં થયે: તકારી પાર્ક એન્ટ રસ્તાયું સેન્ટરનું નામ જોડાશે. જે પ્રવાસીઓ માટે એક નવું નજરાણ બની રહેશે.

લેપર્ડ સકારી પાર્કમાં કેવી હશે સવિદ્યા...

લેપર્દ મફારી પાર્ક એન્ડ રેસ્કર્યુ સેન્ટર વયઈથી આતવા દો! પર આવેલ ઓટાનિકલ ગાર્દનની સામે જ મનશે. લેપર્દ સકારી પાર્કની કરતે ચાર વોચ રાવર ઉભા કરાંત્રો, વિશામ પાર્કિંગ બનાવાશે, મેનગેટની સાથો સાથ (બલ એન્ટ્રી ગેટ બનાવારો, ચેટ કાર ધુનિક, લેપડે પાર્ક, ટ્રીરેડ એરિયા, રેસ્ક્યું સેન્ટર, કેપિલી ફૂડ સ્ટોર, ઓકિસ બિલ્ડીંગ અને રિસેપાન જેવી સુવિધા ઊભી કરવામાં આવશે, જેમાં પ્રવાસીઓને દીપડાને જોવા સાથે તમામ પ્રકારની સુવિધા મળી રહેશે,

रीपडाना संरक्षण-સંવર્ધન માટે સકારી પાર્ક મહત્વનો બની રહેશે

પાસ થઈ ગયું છે. ગ્રાન્ટ પા મંજૂર થઈ ગઈ છે. એજન્સીને કામ આપી દેવામાં આવ્યું છે. આગામી એપ્રિશ માસથી ભૂમિપુજન કરી દેવામા આવશે, આ લેપર્ટ સકારી પાકે

કોલેજના વિદ્યાર્થીઓને વન્ય પ્રાણીની માહિતી અપાઈ

નવસારીના નારણલાલા કોલેજ કેમ્પસમાં વન્ય પ્રાણી સપ્તાહ અને વૃક્ષારોપણ કાર્યક્રમની ઉત્સાહભેર ઉજવણી કરવામાં આવી હતી. આ પ્રસંગે મુખ્ય અતિથિ તરીકે નાયબ વનસંરક્ષક અધિકારી આર.ધનપાલ. નારણલાલા કોલેજના ચેરમેન મહેશભાઈ કંસારા, સંસ્થાના ડાયરેકટર ડો. આર.સી.ગાંધી, ડો. દિનુભાઈ નાયક અને ડો. ચેતનભાઈ લાડ ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. આ કાર્યક્રમ અંતર્ગત મહેમાનો, આચાર્ય ડો. ચિરાંગી દેસાઈ, ડો. સુનિલ નાયક અને વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા 800

છોડવાની રોપણી કરવામાં આવી

પ્રાણી वन्य સપ્તાહની ઉજવણી અંતર્ગત સ્નેક અવેરનેસ પ્રોગ્રામ અને નવસારી કૃષિ विश्वविद्यालयना આસિસ્ટન્ટ પ્રોફેસર આદિલ કાઝીએ વન્ય પ્રાણીઓ વિશે વિસ્તૃત તેમજ રોચક માહિતી આપતું પ્રેઝન્ટેશન રજૂ કરી વિદ્યાર્થીઓને વન્યપ્રાણી પ્રેમસંબંધી પ્રેરણા પૂરી પાડી હતી.

સમગ્ર કાર્યક્રમનું આયોજન એનએસએસ ઓફિસર જમશિદ મરોલીયા અને મયુર પટેલે તેમજ કાર્યક્રમનું સંચાલન મુક્તિ શાહે કર્યું હતું.

સોંગ્સ ઓફ નેચર થીમ આધારીત ફોટોગ્રાફી એકિઝબીશન

કોટોગ્રાકીનો કોર્સ છેલ્લા પાંચ વર્ષથી નવકારી કૃષ્યિ યુનીવસીટીમાં કાર્યસ્ત છે. કોટ્યોગ્રાફી વિષય પર એક વર્ષનો આ પ્રકારનો કોર્સ ભારતની ચુનંદા પાંચેલ પુનીવર્સાટીઓમાં ઉપલબ્ધ છે. જેમાં ુ મેનવાટોની કૃષિ યુનીવર્સીટી નેચર બને વાઈલ ટાઈકના વિષયમાં ઇોટોગાઠીનો કોર્સ એક ઉપલબ્ધિથી બોઇું ન આકી શકાય એક વર્ષનાં સમયગાળામાં દર શનિવારે ચાલતા બા કોર્મમાં કોરેસ્ટ ઓકીસર્મ. એ કારમાં ફોરસ્ટ ઓફારસ ડોક્ટર્સ, આક્રીટેક્ટ, એન્જીનીયર્સ, ઇયોગુપતિઓ, ખેડૂતો તેમજ વિવિધ શાખાઓમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓએ પ્રવેશ મેળવેલ છે. વર્ષને અંતે. સકળ વિદ્યાર્થીઓને સર્ટીફ્રીકેટ એનાયત કરવામાં આવે. સટીકારેટ અનાયત કેરવામાં આવ છે. અને સાથો સાથ તેઓના ઉત્તમ કોટો ચાલ્યત્રની એક તસ્વીર પ્રદર્શનીનું આવોજન કરવામાં આવે છે. આ કોર્સ પૂર્ણ કરેલ ભૂતપૂર્વ વિદ્યાર્થીઓ અત્યારે કોટોગ્રાકી શેગમાં સારી એવી રાદાલાલા પાયના સાથે પાય નામના અને આર્થિક ઉપાર્જન કરી રહ્યા છે અને આ રીતે આ કોર્સ ઓછ્ય સમયમાં અને ઓણા ખર્ચે

ખ્યાતો થાંથી રહ્યા છે. નવસારી ફોર્ય ધુનીવર્સીટી પોતાના નિયમિત ડીસી ડીપ્લો માં અભ્યાસ કમોની સાથે રોજગારી ઉપલબ્ધ કરાવ નારા કોર્સ તરીકે દેશના યુવાનોની સ્કીલ દેવલોપમેન્ટમાં થયાંથ યોગદાન

આપી રહી થે. બે ગલોસથી ભગવારથા પ્વારલ વિશ્વવિખ્યાત નેયર કોટોગ્રાપર ગલોશ શંકર, અમદાવાદનાં પ્રખ્યાત તસવીરકારો કેતન મોદી અને નારાયણ પટેશ તેમજ કૃષિ નારાવણ પેટલ તેમજ કૃષ્ય પુનિવસીટીના કુલપતિ હે.સી.જે. ડાંગરીયાની ઉપસ્થિતીમાં કોર્સના વિદ્યાર્થીઓના એક્ઝિઝીશનનું ઉદેષાટન કરવામાં આવ્યું ૨૦૧૮ ની આ લેચના વિદ્યાર્થીઓના ફોટોશાકેસ જાણીતા ક્રાઇન આર્ટ ફોટોગ્રાપર ઘનશ્યામ સવાણીના 'સોગ્સ ઓઠ નેયર'ના કોટોગ્રહસ

'સાગ્ય આઠ નવર'ના કાટાગ્રહ્સ સાથે પ્રદર્શનીમાં ર થી પ જુન સુધી પ્રસ્તુત કરવામાં આવી રહ્યા છે. ઉદઘાટન ક્ષમારંભમાં ગણેશ શંકરે જણાવ્યું કે નવયુવક પુત્રતીઓમાં પોતાની નિયમિત શૈવભિક શર્યકર્દી સાથોસાય એક

કેશબુક, ઇન્સટાગ્રામ, ટવીટર જેવા સોસીયલ મીડીયા પર રોજે આપલે અનેક તસ્વીરો જોઇએ છીએ. આપણો એક દિવસ પણ કોટોગ્રાફ જોવા વગર પસાર થતો નથી . એક તસવીર આખા સમાજની વિચાર પારા બદવાવાનું કામ કરી શકે એવા અનેક ઉદાહરણો છે. તાજેતરમાં સૌરીયા યુધ્ધના નિરાશ્રીતોના ફોટોસાક્સ આપી દુનિયામાં યુધ્ય વિરોધી વિચારધારાના સંવનન અને પ્રચાર પ્રસારમાં મુખ મોટે કાળો આપ્યો છે. અત્યારે કોઇ પણ સરકારી, અર્ધ સરકારી કે ખાનગી સંગઠનો કે સરશા માટે તેઓની પ્રયૃતિઓને

શાસલ કરા એ ખૂત કે આપતા વાત છે. આ કે દરેક વ્યક્તિ મેં અન્યંત મહત્વનું છે. શિક્ષણ મેં રોજબરોજ કોટોલાફી કરે છે. માત્ર આજવિકાનું જ યાખ્ય ન કેસબુક, ઇન્સપ્રગ્રામ, ટ્લીટર જેવા અની રહેતા આપણા પલકના માત્ર આજવિકાનું જ માપ્યમ ન ખન્મી રહેતા, પ્રામાળિક, મીતક, સાંક્તિક ક્ષ્મનાળિક, મીતક, સાંક્તિયક ક્ષ્મનનો ભાગ બને અને આ ટીતે શિકાલ સમગ્ર વ્યક્તિત્વ વિકાસ કેન્દ્રી અને તે અત્યંત્મ મહત્વનું છે. આ ઉપસા કાર્ય હવે શિલાલની વૈચ્ચિક નીતિઓ અને ભાગ્યાઓ ખદલાઈ રહી છે અને તે અન્વયે કોઇ પણ શૈલલિક સંસ્થાએ અભ્યાસકમોની પસંદગીન વિકલ્યોની સુચિ ઉપલબ્ધ કરવી પડશે. જેને આપણે હવે ચોઇસ ભેગદસિક્ષણ કહીએ છીએ, સંગીત, ચિત્રકલા, શિલ્પ સ્થાપત્ય કલા, પગકારીત્વતા, અનુવાદકલા, સર્જનાત્મક લેખન તેમજ આવા शिक्स भनी रहेशे, आहे शिक्सम

નવસારી કૃષિ યુર્નીવસીટી દ્વારા ચાલતાં ફોટોગ્રાફી કોર્સના વિદ્યાર્થીઓનું ફોટોગ્રાફ પ્રદર્શન યોજાશે

નવસારી,તા.૨૪

नवसारी કृषि युनिवर्सिटी ખાતે આવેલ કોલેજ ઓફ કોરેસ્ટ્રીમાં છેલ્લા પાંચ વર્ષથી નેચર અને વાઇલ્ડ લાઈફ વિષય પર એક વર્ષનો સર્ટીફીકેટ કોર્ષ શરૂ કરવામાં આવેલ છે. આ પ્રકારનો સરકાર માન્ય કોર્ય ગુજરાતમાં માત્ર નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી ખાતે જ છે. આ કોર્યમાં ફોટોગ્રાફીને લગતી પાયાની બાબતો જેવી કે રાઇટ એક્સ્પોઝર, કંપોઝીશન, વ્હાઇટ બેલેન્સ, કેમેરા ટેક્રીક્સ, વગેરે સાથે કોટોગ્રાફીને સંલગ્ન સોક્ટવેર્સ ડીજીટલ કોટો પ્રોકેશનલ, લાઇટ રૂમ અને કોટોશોપનું શિકાણ

સ્કીલ ઈન્ડીયાના ભાગ રૂપે કાર્યરત આ કોર્ય અંતર્ગત છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં વિવિધ વ્યવસાય સાથે સંકળાયેલ ૭૨ જેટલા વ્યક્તિઓએ કોર્ય પરિપર્ણ કરી પોતાની સ્કીલનો દેશવિકાસમાં ફાળો આપી રહ્યા છે. આકંટિક્ટ, બેંકર, શિક્ષક, સીએ, ખેડત, ડૉક્ટર, વન અધિકારી, પોલીસ અધિકારી, કોમ્પુટર એંજીનીયર, પ્રોફેસર, ડેન્ટીસ્ટ, ફાર્મસીસ્ટ, ફીલ્મ પ્રોડ્યુસર તેમજ દ્રરીઝમ સાથે સંકળાયેલ પ્રોફેશનલ્સ જેવા અનેકવિધ વ્યવસાયના લોકો આ કોર્ષ કરી ચક્યા છે. ફોટોગ્રાફી કોર્ય અંતર્ગત

દર વર્ષે ફોટો પ્રદર્શન યોજાય છે અને જેની કડી રૂપે આ વર્ષે સ્ટ્રીટ કોટોગ્રાફી ક્ષેત્રે આંતરરાષ્ટ્રીય ખ્યાતી ધરાવતા દિલ્હીના કોટોગ્રાકર વીનીત વહોરાના होरोबाह्य अने आधे होरोबाही કોર્યના વિધાર્થીઓની તસવીરોનું પ્રદર્શન યોજશે. તા. ૨૮ થી ૩૦

જુલાઇ સુધી સવારે ૧૦ થી સાંજે દ કલાક સુધી કૃષિ યુનિવર્સિટીના કેમ્પસમાં ઇન્ટરનેશનલ હોસ્ટેલ ખાતે આ ફોટોગ્રાફી પ્રદર્શન જાહેર જનતા માટે ખુલ્લુ મુકાશે. તા. ૨૮ જુલાઇના રોજ સવારે ૧૦ કલાકે કૃષિ મંત્રી ચીમનભાઈ સાપરીયા દારા આ કોટોગ્રાફી પ્રદર્શનનું ઉદઘાટન આર. સી. પટેલ મંગુભાઈ પટેલ, પીયૂષભાઇ દેસાઈ અને કલપતિ ડો. સી. જે. ડાંગરીયાની ઉપસ્થિતિમાં ઇન્ટરનેશનલ હોસ્ટેલ ખાતે કરવામાં આવશે. તા. ૩૦ જલાઇ, રવિવારે ૧૦ કલાકે આ કોર્યના વિધાર્થીઓનો સર્ટીફીકેટ વિતરણ અને સન્માન સમારંભ સુરત રેન્જના એડીશનલ ડીજીપી ડો. શમશેર સિંઘ અને નાયબ વન સંરક્ષક પુનીત નૈયરની ઉપસ્થિતિમાં યોજાશે. કોલેજ ઓફ ફોરેસ્ટીના ડીન ડો. બી. એન. પટેલ અને આચાર્ય ડૉ. પી. કે. શ્રીવાસ્તવ આ કાર્યક્રમોની સચોટ તૈયારી માટે જહેમત ઉઠાવી રહ્યા છે.

કોટોગ્રાકી એ સંવેદનાનો વિષય છે : આર.સી.

નવસારી કૃષિ યુનિવર્સીટી ખાતે ફોટોગ્રાફી અંગેના કોષનાં સર્ટીફિકેટનું વિતરણ કરાયું

છે. તેમની હમાર્ગરીની આપે

ડાંગના વઘઇ પાસે વાઇલ્ડ લાઇફ કોટોગ્રાફી પર વર્કશોપ યોજાયો

નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી ખાતે આવેલ કોરેસ્ટ્રી કોલેજમાં છેલ્લાં 5 વર્ષથી નેચર અને વાઈલ્ડલાઇફ વિષય પર એક વર્ષનો સર્ટીફિકેટ કોર્ષ શરૂ કરવામાં આવેલ છે. સ્કીલ ઇન્ડિયાના ભાગરૂપે કાર્યરત આ કોર્ષમાં ફોટોગ્રાફીને લગતી પાયાની બાબતો જેવી કે એક્સ્પોઝર. કંપોઝીશન, પ્રોફેશનલ, લાઇટરૂમ અને ફોટોશોપનું પાયાનું શિક્ષણ આપવામાં આવે છે.

દક્ષિણ ડાંગ વન વિભાગના સહયોગથી ગ્રામ્ય જીવનના સહઅસ્તિત્વને ફોટો-ડોક્યુમેન્ટરી તરીકે રજૂ કરી ડાંગી ગ્રામ્ય

વઘઇ નજીકનાં બાજમાં ફોટોગ્રાફી વર્કશોપ યોજાયો.

વિશિષ્ટતાને સમગ્ર વિશ્વ સમક્ષ પ્રદર્શિત કરવાના હેતુસર ડાંગ જિલ્લાના વઘઇ નજીક આવેલ 'બાજ' ગામમાં બે દિવસ સુધી ફોટોગાફી વર્કશોષ કરવામાં આવી હતી. કોટો ડોક્યુમેન્ટરીના વિષય તરીકે મનુષ્ય અને કુદરત (Human Natur) પર્યાવરણને લીધે ગ્રામ્ય જીવનમાં MEGIA (change in Village

Life) અને પર્યાવરણીય છબી (Environmental Portrait) क्या ત્રણ માથાળા હેઠળ બાજ ગામના ગ્રામ્ય જીવનની કોટોગ્રાફી 27 જેટલા તસ્વીરકારો દ્વારા કરવામાં આવી હતી. જેમાં જાણીતા ફોટોગ્રાફર તેમજ નેચર અને વાઇહાલાઇક કોટોગ્રાફી કોર્યના માર્ગદર્શક નેવીલ ઝવેરીના માર્ગદર્શન હેઠળ પરિપૂર્લ કરાયું હતું.

કોટોગાકી માટે સર્ટીકિકેટ કોર્વનો પારંભ

નવસારી કૃષિ યુનિ. ખાતે ત્રિદિવસીય ફોટો પ્રદર્શન યોજાશે

અસ્પી બાગાયત-વ-વનીય મહાવિદ્યાલય, નવસારી કૃષિ યુનિવર્સિટી દારા "નેચરે અને વાઈલ્ડ લાઈક કોટોગ્રાફી વિષય પર એક વર્ષનો સટીફિકેટ કોષ શરૂ કરવામાં આવેલ છે. આ પ્રકારનો સરકાર માન્ય કોર્ય ગુજરાતમાં प्रथम वजत २०१२ थी शरू કરાયેલ છે. આ કોર્ષમાં કોટોગ્રાફીને લગતી પાયાની બાબતો જેવી કે કમ્પોઝીશન, વાઈટ બેલેન્સ, કેમેરા ટેકનીક્સ, વગેરેની સાથે કોટોગ્રાફ પ્રોસેસીંગ સોક્ટવેર અને કોટોશોપનું પણ શિક્ષણ આપવામાં

આવશે. આ કોર્ય દર શનિવારે બે

શકાય જેથી કોલેજમાં ભણતા વિદ્યાર્થીઓ તેમજ નોકરી કે ધંધો કરતાં વ્યક્તિ કે જે ફોટોગ્રાફીમાં on bold છે તેઓ આ કોર્પ કરી કોટોગ્રાફીનું જ્ઞાન મેળવી શકે છે. સમગ્ર કોર્ય નવસારીના જાણીતા કોટોગ્રાકર નેવિલ ઝવેરી દ્વારા શીખવવામાં આવી રહ્યો છે.

કલાઈમેન્ટ ચેન્જ અને ગ્લોબલ વોર્મિંગ જેવા વાતાવરણના કેરકારના કારણે વન્ય જીવનો રહેલાંક વિસ્તાર દિનપ્રતિદિન ઘટી રહ્યા છે ત્યારે વન્ય પ્રાણીઓને બચાવવા અને તે અંગેની જાગૃતિ (અનુ પાના ૨ ૫૨)

નવસારી કૃષિ કેળવવા કોટોગ્રાકીનું એક આગવું મહત્વ છે. કુદરતી આવાસ સ્થાનો, ખેતરો, આપેશા રહેઠાશ વિસ્તારો ત્તારા, આપણા રહાંગણ ાવસ્તીરા તેમજ વૃક્ષોમાં પક્ષીઓ પોતાના ઘર બનાવે છે. મનુષ્ય સાથેના આ પ્રાણીઓ- પક્ષીઓના વિશિષ્ટ અનુકુલને કોટોગ્રાક દ્વારા પ્રસ્તુત કરવાના હેતુસર આ કોર્યનાં ભાગરૂપે કરવામાં હતુવાર આ ડારવા પાગર કોટોગ્રાકી પ્રદર્શનનું પણ આયોજન કરવામાં આવેલ છે. નવસારી આસપાસ જોવા મળતા વન્સ જીવો અને પ્રાકૃતિક સોંદર્યને પ્રસ્તુત કરતા કોટોગ્રાક્સનો આ પ્રદર્શનમાં સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. આ પ્રદર્શનમાં બેંગલોરના જાણીતા કોટોજર્નાલીસ્ટ આરતી કુમાર રાવના કોટોગ્રાક્સ તેમજ કોટોગ્રાફી કોર્યના વિદ્યાર્થીઓના પસંદગી પામેલ કોટોગ્રાક્સ રજુ વંશે.

આ પ્રદર્શન ૨૯ થી ૩૧-૦૭-૧૬ એમ ત્રણ દિવસ માટે સવારે ૧૦ થી સાંજે ૬ ક્લાક સુધી સૌ નગરજનો માટે ખુલ્લો એક શે જે નવસારી કૃષિ મુનિવર્સિટીના આંતરરાષ્ટ્રીય છાત્રાલય ખાતે રાખવામાં આવેલ છે પ્રદર્શનનું ઉદ્દયાટન દંડક આર.સી.પટેલ દ્વારા તા. ૨૯-૭-૧૬ના રોજ ૧૦